

Predmet C-299/22**Sažetak zahtjeva za prethodnu odluku sastavljen na temelju članka 98.
stavka 1. Poslovnika Suda****Datum podnošenja:**

4. svibnja 2022.

Sud koji je uputio zahtjev:

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Litva)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

4. svibnja 2022.

Tužitelj:

M. D.

Tuženik:

„Tez Tour” UAB

Treća strana:

„Fridmis” UAB

Predmet glavnog postupka

Spor se odnosi na raskid ugovora o turističkim i rekreacijskim uslugama te na povrat novca za putovanje u paket aranžmanu

Predmet i pravna osnova zahtjeva za prethodnu odluku

Tumačenje članka 12. stavka 2. Direktive (EU) 2015/2302 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. studenoga 2015. o putovanjima u paket aranžmanima i povezanim putnim aranžmanima, o izmjeni Uredbe (EZ) br. 2006/2004 i Direktive 2011/83/EU Europskog parlamenta i Vijeća te o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 90/314/EEZ; članak 267. treći stavak Ugovora o funkcioniranju Europske unije

Prethodna pitanja

1. Je li za donošenje zaključka da su se na odredištu ili u njegovoj neposrednoj blizini pojavile izvanredne okolnosti koje se nisu mogle izbjeći u smislu članka 12. stavka 2. prve rečenice Direktive (EU) 2015/2302 nužno da su službena tijela javne vlasti zemlje polazišta i/ili odredišta izdala upozorenje da se ne putuje nepotrebno i/ili da je za zemlju odredišta (a možda i zemlju polazišta) određeno da se nalazi u području povećane opasnosti?

2. Prilikom ocjenjivanja postoje li u trenutku raskida ugovora o putovanju u paket aranžmanu na odredištu ili u njegovoj neposrednoj blizini izvanredne okolnosti koje se nisu mogle izbjeći te imaju li one značajan utjecaj na izvršenje paket aranžmana: (i) treba li u obzir uzeti samo objektivne okolnosti, to jest je li značajan utjecaj na izvršenje paket aranžmana povezan samo s objektivnom nemogućnošću te mora li ga se tumačiti na način da obuhvaća samo slučajeve u kojima je ugovor i fizički i pravno postao nemoguć ili ipak obuhvaća i slučajeve u kojima izvršenje ugovora nije nemoguće, ali je (u ovom slučaju zbog osnovanog straha od bolesti COVID-19) postalo složeno i/ili ekonomski neisplativo (s obzirom na sigurnost putnika, opasnost za njihovo zdravlje i/ili život, mogućnost ostvarenja ciljeva putovanja); (ii) jesu li relevantni subjektivni čimbenici, kao što je činjenica da odrasle osobe putuju s djecom mlađom od 14 godina ili pripadnost visoko rizičnoj skupini zbog putnikove dobi ili zdravstvenog stanja itd.? Ima li putnik pravo raskinuti ugovor o putovanju u paket aranžmanu ako, zbog pandemije i povezanih okolnosti, prema mišljenju prosječnog putnika, putovanje u odredište i iz njega postane nesigurno, može mu izazvati neugodnosti ili kod njega stvara osnovan strah od opasnosti za zdravlje ili od zaraze opasnim virusom?

3. Utječe li činjenica da su okolnosti na koje se putnik poziva već nastupile ili se njihovo nastupanje pretpostavljalo/bilo vjerojatno kada je putovanje rezervirano na neki način na pravo na raskid ugovora bez plaćanja naknade za raskid (primjerice, ako takvo pravo nije priznato, ako vrijede stroži kriteriji za ocjenjivanje valjanosti negativnog utjecaja na izvršenje paket aranžmana, itd.)? Kada se kriterij razumne predvidljivosti primjenjuje u kontekstu pandemije, treba li u obzir uzeti činjenicu da je, unatoč tomu što je Svjetska zdravstvena organizacija (SZO) informacije o širenju virusa objavila prije sklapanja ugovora o putovanju u paket aranžmanu, tijekom i posljedice pandemije bilo teško predvidjeti, da nije bilo mjera kojima bi se dokazano moglo držati bolest pod kontrolom kao ni dovoljno podataka o samoj zarazi te da se u razdoblju od rezervacije putovanja do raskida ugovora povećao broj slučajeva zaraze?

4. Prilikom ocjenjivanja postoje li u trenutku raskida ugovora o putovanju u paket aranžmanu na odredištu ili u njegovoj neposrednoj blizini izvanredne okolnosti koje se nisu mogle izbjeći te imaju li one značajan utjecaj na izvršenje paket aranžmana, odnosi li se pojam „odredište ili njegova neposredna blizina” samo na zemlju odredišta ili, uzimajući u obzir prirodu izvanrednih okolnosti koje se nisu mogle izbjeći, to jest zaraznu virusnu bolest, ujedno i zemlju polazišta kao

i sva mjesta povezana s odlaskom na putovanje i povratkom s njega (mjesta presjedanja, određena prijevozna sredstva itd.)?

Navedene odredbe prava Unije i sudska praksa Suda

Članak 38. Povelje Europske unije o temeljnim pravima

Članak 169. Ugovora o funkcioniranju Europske unije

Uvodna izjava 31., članak 3. stavak 12. i članak 12. stavak 2. Direktive 2015/2302

Presude od 20. listopada 2011., Interedil, C-396/09, t. 42., i od 23. ožujka 2021., Airhelp, C-28/20, t. 42., 44. i 45.

Navedene odredbe nacionalnog prava

Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (Građanski zakonik Republike Litve; u daljnjem tekstu: Građanski zakonik): članak 6.212. („Viša sila”) stavak 1. i članak 6.750. („Pravo turista na raskid ugovora o putovanju u paket aranžmanu te na odustajanje od ugovora o putovanju u paket aranžmanu”) stavak 4. točka 3.

Sažeti prikaz činjeničnog stanja i tijeka postupka

- 1 Dana 10. veljače 2022., žalitelj u kasacijskom postupku (tužitelj u prvostupanjskom postupku) i druga stranka u kasacijskom postupku (tuženik u prvostupanjskom postupku) sklopili su ugovor o putovanju u paket aranžmanu (u daljnjem tekstu: ugovor o kojem je riječ u ovom predmetu), kojim se druga stranka u kasacijskom postupku obvezala žalitelju u kasacijskom postupku i njegovoj obitelji organizirati izlet u Ujedinjene Arapske Emirate u razdoblju od 1. ožujka 2020. do 8. ožujka 2020. te pružiti sljedeće usluge: let od Vilniusa do Dubaija te od Dubaija do Vilniusa, smještaj tijekom 7 noći u hotelu s pet zvjezdica, puni pansion, prijevoz od zračne luke do hotela te od hotela do zračne luke i usluge predstavnika organizatora putovanja. Žalitelj u kasacijskom postupku za te je usluge platio 4834 eura drugoj stranci u kasacijskom postupku.
- 2 Dana 27. veljače 2020., žalitelj u kasacijskom postupku zatražio je od druge stranke u kasacijskom postupku raskid ugovora o kojem je riječ u ovom predmetu te da mu se omogući da plaćeni novac upotrijebi za neko drugo putovanje kada opasnost od bolesti COVID-19 bude manja. Druga stranka u kasacijskom postupku odbila je taj zahtjev.
- 3 Žalitelj u kasacijskom postupku pokrenuo je sudski postupak, zahtijevajući od suda da ugovor o kojem je riječ u ovom predmetu proglašeni raskinutim na temelju njegova članka 2.1.2.3. – to jest zbog nastupa više sile na odredištu ili u njegovoj neposrednoj blizini koja onemogućuje izvedbu putovanja ili prijevoz turista u odredište – te da naloži da mu se vrati iznos koji je na temelju tog ugovora platio.

Glavni argumenti stranaka glavnog postupka

- 4 Žalitelj u kasacijskom postupku navodi da su informacije koje su službena tijela i mediji objavili o globalnom izbijanju bolesti COVID 19 činile dovoljnu osnovu da se posumnja u sigurnost putovanja i, općenitije, njegovu izvedivost. Tvrdi da odnosne okolnosti (sve veći broj slučajeva zaraze bolešću COVID-19 na svjetskoj razini, ograničenja letenja, službene preporuke da se ne putuje u druge zemlje itd.) treba smatrati *izvanrednim okolnostima koje se nisu mogle izbjeći* te da one čine pravnu osnovu za ostvarenje prava na raskid ugovora o putovanju u paket aranžmanu zbog više sile (odnosno zbog *izvanrednih okolnosti koje se nisu mogle izbjeći*), predviđenog u članku 6.750. stavku 4. točki 3. Građanskog zakonika i članku 12. stavku 2. Direktive 2015/2302, a da se pritom ne pretrpe nikakvi gubitci..). Žalitelj u kasacijskom postupku tvrdi da okolnosti više sile u smislu članka 6.750. stavka 4. točke 3. Građanskog zakonika ne treba shvaćati kao okolnosti više sile koje potpuno onemogućuju izvedbu putovanja, već kao *izvanredne okolnosti koje se nisu mogle izbjeći* koje značajno utječu na izvedbu putovanja ili prijevoz putnika na odredište. Nemogućnost izvedbe putovanja treba tumačiti ne samo kao nemogućnost pružanja usluga na odredištu, već i kao nemogućnost da se osigura sigurno putovanje bez neugodnosti i opasnosti za turista.
- 5 Druga stranka u kasacijskom postupku navodi da se, uzimajući u obzir definiciju *izvanrednih okolnosti koje se nisu mogle izbjeći* predviđenu u Direktivi 2015/2302 i okolnosti ovog konkretnog slučaja, širenje virusa SARS-CoV-2 moglo smatrati okolnošću koja je bila izvan kontrole, ali ne i izbijanjem bolesti ili okolnošću koja je onemogućavala sigurno putovanje do odredišta. Tvrdi da se u Direktivi 2015/2302 naglasak stavlja ne samo na značajan utjecaj na izvedbu putovanja, nego i na činjenicu da nije moguće osigurati sigurno putovanje do odredišta, što znači da je okolnosti više sile u smislu članka 6.750. stavka 4. točke 3. Građanskog zakonika moguće tumačiti i dokazivati kao okolnosti više sile [u smislu članka 6.212. tog zakonika].
- 6 Prvostupanjski sud i žalbeni sud koji su razmatrali slučaj zauzeli su stajalište da se, prema podacima u spisu predmeta (žalitelj u kasacijskom postupku odlučio je kupiti putovanje nakon objave informacija o poduzimaju sigurnosnih mjera, sam je morao procijeniti opasnost od toga da putovanje postane neizvedivo, opasnost koju je putovanje podrazumijevalo nije se promijenila u razdoblju od kupnje putovanja do odluke o odustajanju od njega), okolnosti na koje se žalitelj u kasacijskom postupku poziva ne mogu kvalificirati kao okolnosti više sile (*izvanredne okolnosti koje se nisu mogle izbjeći*) koje su onemogućavale izvršenje ugovora o kojem je riječ u ovom predmetu. Ti su sudovi zaključili da je žalitelj u kasacijskom postupku svojevoljno odlučio raskinuti ugovor (subjektivni aspekt), a ne zbog stvarne prijetnje koja je objektivno postojala u vrijeme njegova raskida. Istaknuli su da taj ugovor možda jest raskinut zbog osnovanog straha i neizvjesnosti u pogledu širenja bolesti COVID-19, ali da žalitelj u kasacijskom postupku nije dokazao da su već na dan njegova raskida (27. veljače 2020.)

postojali objektivni, a ne samo subjektivni, razlozi koji su onemogućavali njegovo izvršenje u relevantnom razdoblju (od 1. do 8. ožujka 2020.).

Sažeti prikaz razloga za upućivanje zahtjeva za prethodnu odluku

- 7 Sud koji je uputio zahtjev osobito postavlja pitanje može li se putnik valjano pozivati na *izvanredne okolnosti koje se nisu mogle izbjeći* kako bi, bez ikakvih troškova za sebe, raskinuo ugovor o putovanju u paket aranžmanu, zato što će odgovor na to pitanje odrediti koja će od stranaka ugovora o kojem je riječ u ovom predmetu morati snositi štetne posljedice njegova raskida. Taj sud navodi da je pojam *izvanrednih okolnosti koje se nisu mogle izbjeći* u smislu Direktive 2015/2302 autonoman, da ga se još nije tumačilo u sudskoj praksi Suda te da se Sud još nije očitovao o kriterijima koje treba primijeniti pri određivanju je li u slučaju globalne pandemije riječ o *izvanrednim okolnostima koje se nisu mogle izbjeći* u smislu članka 12. stavka 2. Direktive 2015/2302.
- 8 Sud koji je uputio zahtjev ističe da je definicija *izvanrednih okolnosti koje se nisu mogle izbjeći* koja je predviđena u Direktivi 2015/2302 u nacionalno pravo prenesena člankom 6.750. stavkom 4. točkom 3. Građanskog zakonika, upotrebom definicije više sile. Prvostupanjski sud i žalbeni sud vodili su se općim pojmom više sile iz članka 6.212. stavka 1. Građanskog zakonika te sudskom praksom nacionalnih sudova u kojoj su utvrđena svojstva više sile; oni su stoga pojam više sile iz nacionalnog prava i pojam *izvanrednih okolnosti koje se nisu mogle izbjeći* iz prava Unije smatrali sinonimima.
- 9 Međutim, prema navodu suda koji je uputio zahtjev, pojam *izvanrednih okolnosti koje se nisu mogle izbjeći* širi je od pojma više sile. Kao prvo, s obzirom na načelo da zaštita prava putnika treba imati prioritet, mogućnost putnika da se brani ne smije se suviše ograničiti. Kao drugo, Sud je tumačeći odredbe Uredbe (EZ) br. 261/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. veljače 2004. već utvrdio da pojam *izvanrednih okolnosti* treba tumačiti na način da obuhvaća ne samo vanjske, nego i unutarnje, događaje u aktivnostima poduzeća, kao što su štrajkovi (presuda od 23. ožujka 2021., Airhelp, C-28/20, t. 42., 44. i 45.). Sud koji je uputio zahtjev smatra da, po analogiji, pojam *izvanrednih okolnosti koje se nisu mogle izbjeći* obuhvaća ne samo slučajeve u kojima je objektivno nemoguće izvršiti ugovor (bilo fizički ili pravno), nego i slučajeve u kojima je njegovo izvršenje teoretski moguće, ali je složeno i/ili ekonomski neisplativo u praksi (s obzirom na sigurnost putnika, opasnost za njegovo zdravlje i/ili život, mogućnost ostvarenja ciljeva putovanja) ili će putnik manje uživati u putovanju. Sud koji je uputio zahtjev dodaje da se za preporuke (upozorenje) tijelâ javne vlasti (kao što je ministarstvo vanjskih poslova) da se ne putuje može smatrati da pretpostavljaju postojanje *izvanrednih okolnosti* koje značajno utječu na izvršenje ugovora o putovanju u paket aranžmanu.
- 10 Sud koji je uputio zahtjev smatra da se za potrebe određivanja postojanja značajnog utjecaja načelno treba voditi time na koji bi način mogućnost izvršenja

ugovora prethodno procijenio prosječan putnik koji je uobičajeno obaviješten, razumno pažljiv i oprezan. Stoga je važno uzeti u obzir putniku dostupne činjenične podatke i javno objavljene informacije iz kojih proizlazi da je pojava *izvanrednih okolnosti koje se nisu mogle izbjeći* i njihovih posljedica vjerojatna te da, ako je opasna situacija već nastala, postoji mala vjerojatnost njezina poboljšanja.

- 11 Sud koji je uputio zahtjev usto želi doznati postoji li, ako su u vrijeme putovanja postojale *izvanredne okolnosti koje se nisu mogle izbjeći* u smislu prve rečenice članka 12. stavka 2. Direktive 2015/2302, pravo na raskid ugovora bez plaćanja bilo kakve naknade za njegov raskid bez obzira na to je li se pojava takvih okolnosti mogla predvidjeti u trenutku sklapanja ugovora. Sud koji je uputio zahtjev nije siguran treba li prilikom primjene kriterija razumne predvidljivosti uzeti u obzir da se – zbog veoma brzog povećanja broja slučajeva zaraze bolešću COVID-19 potvrđenih početkom 2020. i nepostojanja pouzdanih znanstvenih podataka – naglašavala izrazita opasnost tog virusa za zdravlje i život ljudi, da nije bilo mjera kojima bi se dokazano moglo držati bolest pod kontrolom, da je tijek i posljedice pandemije bilo teško predvidjeti te da se u razdoblju od rezervacije putovanja do raskida ugovora o kojem je riječ u ovom predmetu broj slučajeva zaraze očito povećao.
- 12 Istodobno, sud koji je uputio zahtjev ima dvojbe u pogledu pojma „odredište ili njegova neposredna blizina” iz Direktive 2015/2302. On smatra da je, s obzirom na članak 12. stavak 2. Direktive 2015/2302, putnikovo pravo na raskid ugovora povezano s pojavom *izvanrednih okolnosti koje se nisu mogle izbjeći* na „odredištu” ili u „njegovoj neposrednoj blizini”; stoga, ocjena postojanja takvih okolnosti u trenutku raskida ugovora zbog pandemije ne treba biti usredotočena samo na konačno odredište, to jest na zemlju odredišta. Sud koji je uputio zahtjev smatra da pravo na raskid ugovora treba postojati i ako, zbog pandemije i povezanih okolnosti, prema mišljenju prosječnog putnika, putovanje u odredište i iz njega postane nesigurno, može izazvati neugodnosti ili stvara osnovan strah od opasnosti za zdravlje ili od zaraze opasnim virusom.